

Gelinbacı

Hasan EJDERHA

Gece yarısından beri ebe kadının çabalarını kaygı ile takip eden, bellerinin kamburu çıkmış iki bacı, düşük yapan Durdu Fadıma gelinle birlikte adeta aynı sancıları çekmişlerdi. Sabahın ilk ışıkları ile ebe kadını yolcu etmek için dışarı çıkmışlar, sonra da kerpiç evin arkasında duvarın dibine çömelmişlerdi.

Ama hâlâ ebe kadının gitmeden önce ayaküstü söylediği sözleri dolaşıyordu kafalarında.

“Anlamadım ben bu işi. Normal bir doğum gibi oldu sanki. Lakin çocuk ölü doğdu doğmasına da; gelinin karnını ve kasılmaları anlayamadım; hiç doğum olmamış da doğum başlamış gibi bir hali var. Sabaha kadar merakımdan bekledim. Bekledim ama heç bir şey de anlayamadım. Hayırlısı inşallah.” demişti.

Gelinin kaynanası kardeşine dönerek:

“Yoksa gelinin durumu kötü de, söylemeye dili varmadı mı ebe kadının?” dedi.

“Allah korusu. Aklına kötü bir şey getirme bakalım bacı sen!” dedi öteki.

Davarların bulunduğu ağılın kapısını açıp, davarları salarkenki haline daha bir dikkatle bakmışlardı Durdu Fadıma'nın kocası İbrahim'in. İbrahim'in üzerindeki, askerlikten kalma komando parkasına, başındaki yün başlığına, diken andırان gür bıyıklarına, yüzüne vuran sabah güneşinin ışığındaki parıldayan tennine ve gözlerine, upuzun boyuna çok yakıştığını düşündükleri çiftesine ayrı ayrı bakmışlardı. Anasının da teyzesinin de yüreği kavrulmuştu İbrahim'i izlerken. Anası dayanamayıp “çocuğu durmayacak oğlumuzun teyzesi” diyerek kardeşine yaslanıp ağlamıştı.

İbrahim her zamanki alışkanlığı ile yufkanın içine bir şeyler koyup, azık bezini katlayarak beline bağladıktan sonra, çiftesini omzuna asarak sessiz sedasız aşağıya inmişti. Yürüyor mu uçuyor mu, farkında değildi. Ayağını nereye attığının, nereye bastığını bilmeden yürüyordu. İlk defa: “Olmayacak; bizim çocuğumuz durmayacak ullaham!” demişti, ebe kadın çocuğun düştüğünü söyleyince. Dokuzuncu çocuğu ile kendisi de hayattan düşmüştü sanki. Davarı

Öteki

ağıldan çıkarıp, yaşları yetmişini çoktan geçmiş annesi ve teyzesinin önünden geçerken “davarı sürmek lazım; ağılda bırakmak olmaz” diyerek önlerinden geçip gitmişti. Davarı mı sürmekti gayesi, yoksa bir an önce dağlara çıkmak ve çoğalan kendi yalnızlığının kalabalığında kaybolmak mıydı? Bunu kendisi de bilmiyordu aslında. Uzaklaşmak, sadece uzaklaşmak istiyordu evden. Neresi olursa, davar nereye giderse arkasından gitmeye karar vermişti. Her zamanki gibi davarı otlatmaya karar verdiği bir yer, bir bölge yoktu.

Davar yanlarından geçerken, nerdeyse keçilerin altında kalacaktı iki bacı da. Aceleyle kalktılar yerlerinden ve biraz geriye çekildiler. Yerlerinden kalkınca iki hilalin yan yana durması gibi bir duruşları vardı iki bacının da. Başları, kambur olmayan bir insanın göbek hizası mesafesindeydi ve yüzleri karşıya bakmak yerine yere, hatta ayaklarının ucuna dönüktü. Davar dar yoldan geçerken, keçilerin bir kısmı gene de iki baciya sürtünerek geçmişlerdi.

“Bu dokuzuncu değil mi bacı?” dedi; kendinden daha önce damın duluşuna çömelen bacısının yanına çömelirken.

“He ya” dedi bacısı. “Hem de altısı oğlandı”

“Hayırlısı bacı; üçe İrabbım her şeye kâdirdir”

“Orası öyle, öyle olmasına da babamı aklıma getiriyor İrbaham’ımın durumu”

“Hayırdır inşallah bacı?”

“Ah! Ah. Babamın durumuna düşecek bizim İrbaham.”

“Ne demeye çalışıyon bacı? Vallah bi şey anlamadım dediklerinden.”

Önce küçük kardeşinin yüzüne sonra da köyün karşı yamacındaki bağlara baktı bir süre. Karşı karşıya iki yamacın birinde köyün kerpiç evleri, evlerin tam karşısındaki yamaçta ise köyün bağları bahçeleri bulunuyordu. Bu iki yamacın ortasından akan, suyu buz gibi olan dere; hem bağların bahçelerin hem de köyün su ihtiyacını karşılıyordu. Bu güzellikleri bir daha içine dolduruyormuş gibi karşı yamaca bakarak konuşmasını sürdürdü İbrahim’in anası yaşlı kadın. Kardeşine daha bir sıkı yanaşmıştı sanki anlatacaklarına başlamadan önce.

“İrbaham’ımın, guzumun çocuğu durmuyor ya! Babam aklıma geldi.”

Küçük olanı irkildi.

“Ne dedin bacı, babam mı? Bu da nerden çıktı şimdi”

Bacısı hafif bir tebessümle sözlerine devam etti:

“Sen de hatırlarsın herhal; seferberlik zamanını anlatırdı babam. İrbaham’ım babamın durumuna düşecek. Hani köyde heç erkek kalmamış da babam kadın-

ları toplayıp köyün bağlarını kazdırmaya gitmiş... İki gözü iki çeşme anlatırdı babam. Kadınlar bağı kazarken, bu arada da kazdıkları yeri ve üzüm tiyeklerini tepelerlermiş. Tepelemedikleri kazılmış yerleri de kendi aralarında boğuşurken tepelerlermiş. İşte o zaman babacığım, tepenin arkasına gider, ağlar, ağlar geri gelirmiş. Bir süre bağ kazan kadınlara şöyle yapın böyle yapın diye uğraşır, sonra gider tepenin arkasında bir daha ağlarmış. İrbaham'ım da dedesini kaderi varmış gördün mü teyzesi?"

“Aman baci! Deliriyon herhal. Etme Allah aşkına!”

Bacısının yanına çömelirken kolunu koluna bilerek temas ettirmişti.

Aslında bacısına dokunmak, onu okşamak, kucaklayıp teskin etmek istiyordu. Ama bu kadarı yeterdi. Ancak bu kadar bir temasla paylaşabilirdi dokuzuncu torunu da düşen bacısının acısını.

Öyle görmüşlerdi büyüklerinden. Her şeye bir sınır koymayı bellemişlerdi.

Ne sevinçlerinde gülüşerek kucaklaşırlar ne de acı anında ağlayıp sızlayarak ah vahlarla kendilerini kaybederlerdi. Zira densizlik sayarlardı ötesini. Her hadise karşısında vakarlı bir duruşları vardı ve onu her zaman muhafaza ederlerdi.

“Baci” diyerek konuştuğu kadın mı daha yaşlı kendisini anlaşılmasına imkân yoktu. İkisi de toprak damın arkasına yarı oturur vaziyette çömelmişlerdi. Belleri o kadar kamburdu ve o kadar küçücük kalmışlardı ki, oturuyorlar mıydı, yoksa az sonra tekerlek bir cisim gibi yan yana yuvarlanacaklar mıydı belli değildi. Sanki birisi dokunsa aşağı doğru yuvarlanıp gideceklerdi. Gelinin dokuzuncu çocuğunu da, doğuma bir ay kala düşürmesinin bacısının yüreğinde ne yangınlara sebep olduğunu biliyordu.

Az ileride bacısının kocası yanındaki adamla dertli dertli konuşuyordu.

“Çocuğu durmuyor bu gelinin. Söndürdü İrbahamımın ocağını. Yiğit İrbaham soysuz sopsuz geçip gidecek bu dünyadan.” “Ah benim İrbahamım ölünce dünyada adı sanı kalmayacak şu babayiğit adamın.”

Gelin Durdu Fadıma, üzerinde Türkiye Zirai donatım Kurumu yazan gübre torbasının çakıldığı pencerenin arkasında kayınbabasının konuştuklarını duyuyor, kayınbabasının bu sözleri, kara saplı bir Hartlap bıçağı olup, kalbine saplanıyordu. Kara saplı Hartlap bıçağının saplandığı kalbinden akan kan, düşükten dolay akan kana karışarak kanamasını daha bir artırıyor.

Kayınbabası daha acı sözlerle devam ediyordu konuşmasına: “Ah benim İrbahamım ölünce dünyada adı sanı kalmayacak şu babayiğit adamın.”

Yanıdaki adam:

“Allah’tan ümit kesilmez emmi; bakarsın bundan sonrakiler durur. Hele bir Lâ Havle çek, rahatlırsın.”

“Nasıl rahatlayım bire gardaşım. Şu gelinin bize ettiğini görmüyon mu?”

Lafına ilk başladığında, hemen arkasına durmuştu Anşe Gelinbaci. Adam gelininden dert yanarken bastonuna dayanıp arkasında onu dinlemişti. Bastonuna dayanmış dururken; başındaki omuzlarının aşağısına kadar inen beyaz mevlit örtüsü, örtünün altındaki fesin üzerine dizilmiş gümüş üzeri tuğralı paralar, boyundaki kahverengi akik taşından yaprak şeklindeki gümüş kafesli gerdanlığı, siyah üzerine mavi mini çiçekli pazen fıstanı, fıstanın eteklerinin hemen altında ayaklarındaki parlak mes ayakkabıları ve ayakkabının bitiminden sonra, fıstanının eteklerinde kaybolan gül kurusu rengindeki yumuşak deriden mes ile, müs-pet tarih kitaplarının veya “Müslüman Türkün Kültür ve Medeniyet Tarihi” diye bir kitap yazılsa ilk sayfalarına konulacak bir resim, hatta anıt gibiydi.

“Pu Lanet sa goca höbene!” dedi Anşe Gelinbaci.

Adam dönüp baktı Anşe Gelinbaci’ya ama ağzını açıp da bir cevaba kadir olamadı.

Anşe Gelinbaci büyük Ağabeyinin karısıydı.

Ağabeyi öleli yıllar olmuştu ama o hâlâ yaşıyordu ve çok da dinç bir vaziyetteydi.

Çok sert yapılı bir kadındı Anşe Gelinbaci. Köyde akraba olsun olmasın ona herkes “Anşe Gelinbaci” diye hitap ederdi. Bu “Ayşe Abla” manasına kullanılan bir hitap şekli idi. Aslında, kendisinden büyük amca ve ağabey eşlerine herkes Gelinbaci diye hitap ederdi oralarda.

Anşe Gelinbaci: Genç kızların, gelinlerin müşküllerinde, kendi anne ve abalarına açamayacakları bir sıkıntılarında ilk akla gelen kadındı köyde. Hele birisi karısını dövsün... Eğer Anşe Gelinbaci duyduysa veya dövülen kadın, Anşe Gelinbaci’ya “Kocam beni dövdü” diye şikâyet etmiş; Anşe Gelinbaci yolda yolakta, bir kadının yüzünde gözünde bir morluk görmüşse; anında o kadının evine gidip, elindeki bastonla evin kapısına delice vurarak kapıyı açtırır ve dövülen kadının kocasının karşısına dikiliverirdi. İşte o kocanın vay haline. Karısını dövme sebebi ne olursa olsun, o kocanın kafasına elindeki bastonu bir kere indirir ve kafasını kesinlikle şişirir ve o koca, ağzını bile açamazdı. Sadece kafasında bastonun indiği yeri kaparak “uf anam!” derdi. Tam o anda da Anşe Gelinbaci lafı yapıştırırdı. “Anam ya anam! Dövdüğün bu kadın da şu peydah-

ladığın veletlerin anası; utanmaz arlanmaz” dedikten sonra çekip gitmez; meseleyi enine boyuna anlar ve kadına edilecek bir nasihat varsa çeker bir köşeye, konuşurdu uzun uzun. Kafasına değneği yese de sonuçta erkek kârlı çıkardı. Hem karısıyla barışmış olur, hem de karısının kötü bir huyu varsa Anşe Gelinbaci nasihat ettikten sonra o kötü huyunu terk ederdi.

Gelininin çocuğunun durmadığından dert yanan kaynının yanına yaklaşip karşısına dikildi Anşe Gelinbaci.

“Seni goca hōbene seni!” dedi küçük kaynına tekrar. “Gelinin çocuğu durmuyormuş, İrbahamını soysuz sopsuz etmiş öyle mi?”

“He ya! Öyle değil mi Gelinbaci?” dedi adam. Başındaki takkeyi düzeltti ve nerdeyse hiç siyahı kalmamış sakalını kaşdı gayrı ihtiyari.

“Değil elbet, öyle değil!”

“Ama bu düşürdüğü dokuzuncu çocuk olmadı mı Gelinbaci?” dedi adam dertlenerek. Olduğu yerde öyle sallandı ki; kökü motorlu testereyle kesildikten sonra, hafif bir sallanıp sonra devrilen kavaklar gibi sağa sola ırgalandı.

“Düşürdüğü ha! Düşürdüğü. Ne de kolay diyon kayın ede. Ne de kolay diyon öyle. O gelin mi düşürdü bunca çocuğu? Kendi bebesini kucağından yere mi attı yoksa? Hı? Kayın ede öyle mi diyon?”

“Yok, Gelinbaci, öyle de demiyom da...”

“Eee, ne diyon öyleyse kayın ede?”

Adam susuyordu; hiçbir cevabı yoktu elbette.

Anşe Gelinbaci bir süre adamın yüzüne baktıktan sonra devam ediyor. Bu sefer sesinde zerre kadar azarlama yok. Tam tersine şefkat doluydu.

“Şu içeride, dokuzuncu çocuğunu düşüren ve her düşen çocukla canı da çıkan gelinin var ya; onun adı neden Durdu Fadıma biliyon mu kayın ede?”

Adamda yine ses yok. Çevredekiler de sükût etmiş, Anşe Gelinbaci’yı dinliyorlar.

“Biliyonz biliyonz. Hepiniz de biliyonz bu gelinin adının neden Durdu Fadıma olduğunu.” Çevresinde bulunanların yüzlerine teker teker baktıktan sonra duvarın dibinde bulunan odun kütüğünün üzerine oturdu. Çocuğunu düşüren gelin Durdu Fadıma, hemen başının üzerindeki pencerenin bulunduğu odada yatıyordu ve Anşe Gelinbaci’nin konuşmalarını yanında konuşuluyormuş gibi duyuyordu. Olduğu yerde daha bir dikkat kesildi konuşulanlara. Ağrılarını unutmıştu adeta.

Anşe Gelinbacı: “Bu gelinden önce altı kardeşi öldü. Nettilerse durmadı çocuklar. Bunları hepimiz biliyoruz. Sonra bu Durdu Fadıma kız doğdu ve adını Durdu Fadıma koydular. Bu durdu elhamdülillah. Mübarek Fadıma anamızın hatırına durdu ve şimdi senin gelinin bu yavrucağ.”

Durdu Fadıma gelin sancı denizinden çıkıp telaş denizinin içine düşmüştü. “Yoksa bu Anşe Gelinbacı” bunların topu hastalıklı, sen de bunlardan gelin almasaydın’ mı diyecek!” diye kaygılanmıştı birden. Ama kaygılandığı gibi olmamıştı. Anşe Gelinbacı kendisinin de bilmediği bir gerçeği açıklamıştı.

Anşe Gelinbacı adama tekrar dönerek:

“Bilyon mu kayın ede gelinin Durdu Fadıma’nın babası Daşçı İrabbi netti? Bilmezsin ya, kimseler bilmez... Madem bu çocuklar durmaz; şehre gedip bir tohdura bahınalım dedi. Hemi de sadece karısı değil, kendisi de bahındı tohdura. İki ilaç vermiş tohdur, o kadar... Hastalığı İznullah geçmiş. Bu Durdu Fadıma kız, sonra kardeşleri oldu ki geçmiş hastalığı kadının.”

Bir süre durup bekledi. Sonra kayınının yüzüne daha bir şefkatle bakarak devam etti konuşmasına:

“Hiç aklına geldi mi kayın ede bu gelini tohdura bahıtmak? Belki bir hastalığı var yavrucağın. Belki o hastalık, senin yavrucağına, torununa zarar veriyor da ölüyor torunların... İneklerinden biri biraz keyifsiz olsa, o gün ahırda yatacağın âlim Allah. Aklını başına devşir kayın ede bu yavrucağı tohdura bahit!” diyerek gelini görmek üzere eve yöneldi.

Anşe Gelinbacı’nın eve yöneldiğini gören iki bacı, yerlerinden kalkarak, arka arkaya yuvarlanıyorlarmış gibi, onlarda Anşe Gelinbacı’nın arkasından eve girdiler.

Odaya girip gelinin yattığı yatağın etrafına oturduklarında; gelinin kaynana, eltisi Anşe Gelinbacı’ya dönerek, “Sağ olasin Gelinbacı. Gocadı gitti ama bizim bu herif akıllanmayacak. Şu gelinin ne suçu var Allah aşkına? Sen de olmasan biz nederdik” dedi muhabbetle. Anşe Gelinbacı da ona bakıp tebessüm etti.

Yaşlı kadınlar yüzlerindeki tebessümlerini, hem karnı, hem de kalbi sancıyan gelinin yüzüne tutarak onun sancılarını dindirmeye çalışırlarken dışarıdan kayınbabasının asıl iyileştirici sesi kulaklarına kadar gelmişti.

Adam yeğeni ile konuşuyordu.

“Yeğen İrbaham abin de elince sabaha hazırlanın. Muhtarın traktörü ile Kocaköy’e iner oradan da minibüs’e binip şehre varın da şu gelini bir tohdura

bahıdın. Tohdur çare olur inşallah” diyerek sırtını kerpiç duvara vererek, odun kütüğünün üzerine oturmuştu.

Ansızın kulağına bir bebek ağlaması sesi geldi. Karşında oturan yeğenine baktı dikkate ama yeğeninde hiçbir tepki yoktu. “Gocadık, gocadık” dedi kendi kendine. Sonra devam etti. “Ne güzel olurdu değil mi Koca Memili? İçeride gelin doğum yaparken burada beklesen. Sonra şimdi kulağına gelen asılsız ses gibi torununun sesini duysan... Ebe kadın gelse: ‘muştumu isterim Koca Memili Ede, ir erkek torunun oldu’ dese ona muştuluk versen. Sonra verdiğinle yetinmeyip, geri cüzdanına koyduğun paraları da çıkarıp versen... O da yetmezdi koşuversen ağıla ve en yiğit tekeyi olduğu yere yatırıp, Allah rızası için kurban etsen...” Daha devam ediyordu ki, bebek ağlamasını bir daha duydu. Yeğenine baktığında gördü ki yeğeni de dikkatle kendisine bakıyordu.

Yeğeni, yarı tereddütle: “Emmi bebek sesi gelinin yattığı odadan geliyor!” dedi.

Yerlerinden kalkıp, ürkek ürkek içeri yöneldiler. Merdivenlerden çıkarken, sanki yabancı birinin evine gelmişler de, az sonra “Ev sahibi! Evde kimse yok mu?” diye çağırarak olan bir yabancıнын davranışlarında ilerliyorlardı.

Ebe kadın tekrar çağırıldığında ortaya çıkmıştı esas durum.

Ebe kadın heyecanla konuşuyordu:

“Ben demiştim size. Anlamadığım bir şey vardı. Düşük olmuştu; bebek elerime ölü doğmuştu; lakin bir şey vardı. Gelinin karnında hala kasılmalar vardı. Doğuma hazırlanan bir kadın hali vardı. Anlamalıydım. Benim suçum. Anlamadım. Bunca yılın ebesiyim. Sanki hiç ikiz doğumla karşılaşmamış gibi davrandım. Ama arası bu kadar olan bir ikiz de görmedim. Birisi doğar arkasından diğeri gelirdi. Sabaha karşı düşen çocuk içerde ölünce vücut onu dışarı attı; o durum sağlıklı çocuğun da erken doğumuna sebep oldu elleham.”

Bu arada kapıda belirmişti gelinin kayınbabası ile yanında bulunan yeğeni.

Anşe Gelinbaci kapının eşiğinden onları fark edince, ebeye:

“Sen boş ver olanları ebe kadın; çocuk sağlıklı elhamdülillah. Aha kapıda çocuğun dedesi, çık da muştunu iste! Az bir muştulukla bırakma ha!” diye de ekledi, Koca Memili’ye duyurarak.

Gelinbaci’nın “Az bir muştulukla bırakma ha!” dediğini duymuştu adam. Muhabbetle gülümsedi ve Gelinbaci’ya duyuracak şekilde:

“Elbette çok muştuluk gerektirir bu durum Anşe Gelinbaci meraklanma sen!” dedi.